V URTEA
195 ZENBAKIA
Ilbeltza 11
IGANDEA
DONOSTIA 1925

BIDAYEN ITUNDUBA
FRANQUISO CONCERTADO

ARGIA

ASTEROKOA

URTEKO: 5,50
Bakoitza: 0,10
98. GARIBAI
25-05 URUTIZKIÑA

ASTEA

DIRUAREN IRABAZIA.—Egun ostean Aufezkitegietan (Ka-ketan) dabilen jendetza, ikustekoa da. Aufezkitegietako itxoin-gela emakumaz eta gizonez betebeteta daude. Barura ta kanpora, saltu ta irten, ituriko ura bezela dabiltz...

Ufte-asiera baita bada. Ufte azkenean befditnzen dira diru-kokak, artzekoak ofduan artu, zor diguten ofduan eskuratu... ta apur oiek guztiak orain, uftearen asieran ekaftzen dira Aufezkiegietara, ondo gofdeta, ixil-ixilik, geldi-geldi utziaz ugaritu ditezen.

Eta aufeko uftean Aufezkitegia'n eduki ditugun txanponak befiz, orain ematen digute beren irabazia. Eun saltu zituanak, orain eun eta iru ta erdi, edo eun eta lau, edo eun eta lau ta laufden aftuko ditu. Irabazitako orfek begia alaitzen digu, ta jasotzera ez bada ere, libftean ipiñita dagola ikustea joan nai izaten degu beintzat...

Ofegatik dabil egun osetan ainbeste jende Olpuzkoa'ko Aufezkitegietan.

Diru-mofdoxka politak ikusten dira basefitaf eta basefitaf ez direnen eskuetan. Don Plorentzio ta Doña Maria bezalakoak etoftzen dira, baña bai Joxixio ta Maibatxta bezalakoak ere. Diru gutxi dagola afanotan baño, egun ostan pila galantak ateratzen ditute beintzat nondik edo andik.

Obe, obe. Diru ori lanaren saria da, gerena bezalaf, eta trabazi duanaren zoriongaifi izan dedila.

***

LANGILIEN ZARTZAROA.—Olpuzkoa'ko Aufezkitegia'n, Diputazioak jarita daukan Aufezkitegia'n, beste gauza bategatik ere badabil jenden.

Orain iru ufte dirala, Espaiia'ko Gobiernoak lege befi bat jarfi zuan. Lege befi ofek, beren langilien zartzarorako zerbait ematea aintzen diete Espana'ko nagusi guziei.

Ofdurafte, nagusiak ez zeukan beren langilien zartzaroaz zef ikusirik. Lanerako gauza zan bitarteau asteroko irabazia txintxo ematen bazion, ez zeukan beste egitekorik. Zaftutakoan, ezef eman gabe etxetik bidaltzen bazuan eta langilea goseak iltzen bazuan ere, ez zion nagusiari inofk ezef esango.

Lege ofen bitartez, gauzak aldatu dira ofdea. Langilea zaftutakoan bidaldu dezake etxetik, baña ofdurako, apurka apurka, ilero ainbeste, eman beaf izango du langile ori zef janik gabe geldutu ez dedin. Lege ofen bidez, nagusiak, langileari, bere lanaren irabaziaz gañera, ainbesteko bat eman bearko dio ilero-ilero zartzarora irixtxikoan bizi-bidea izan dezan.

Lege ori Olpuzkoa'n bete-erazteko izna, Olpuzkoa'ko Aufezkitegia'k artu zuan bere gain. Egiteko ofian orain afte geldi-xamaf egon da, baña orain gogof asi da ta lantegi jabe guziai eskatu die lege ori betetzen alik eta laisterren asitzeko, bestela kalteak etofiko zaizkietela-ta.

Lantegi jabe ugari datof, baña, egun ostan Olpuzkoa'ko Aufezkitegira. Ta itzez edo idazkiz Olpuzkoa'ko guziok galdetu bezate lege ori betetzeko zef egin beaf duten, bestela kalte gogorak etofiko zaizkiete noski.

JEME

Ari izaera non nai izaera da, beraren eizean txafago.

GABON

Egizko zoriona

Joxe'k ere, beste bearisurik gelenak edo denak bezela, sari izan oi-ditu bere estutasun eta lafialdiak. Bost nexka-mutil koxkof ere baditu jainkoak emanak, eta bost nexka-mutilek badakigu bost eo dituzlena, ortzak ere bai bakoitzak bereak ederak eta zofotzak; geldik egoten ere ifioiz ikasi bearko dute, baña gauf ez dakite, ta ofetakoten ere... sofiez ere ezin bilotzik erabili... ¡afiane-afiane! zion Joxe'k, ume abek Drotxil'en jaricna ere legortuko luteke. Eta ifioizko eskualdietan: «eu ere bedek ba, betzuek duten diruai zer egin ez dakitela, or aldamenefio Don Antonio ori bezela, ta gu emen umeak aora beaf duten ogi zatia ere inguratu ezinik.... Jainkoak ere gauzak egin ditu gero.

Sari esana nion Jainkoak egifiak ondo egifiak daudela; zoriona ez dala diruz erosten dan gauza, ta baltiekela Joxe beartsua Don Antonio aberatsa baño aberatsago ta zoriontsuago izatea.

—Joxe beartsu Don Antonio baño aberatsago ta zoriontsuegoa—zion—. Bai, Don Antonio'k bezela etxe-erentia beti gertu baleuka. Etzetik ez datof zorionik izaterik baño.

Sari izan ditugu onelako jardunak. Gabon egunsean esan nion:

—Joxe, gaur gabean ikusi beaf degu Don Antonio ori ala Joxe beartsu dan zoriontsuago.

—Ez da orixe gauza erraza izango.

—Ikusiko degu.

***

Gabon gabeko bederatzietan Joxe'ren etxeko aietan ninttzan. ¡Ango absotza, dantza ta izkanbila! Sukaldeko ateraño eldu nintzan eta jura ikusteko, giltza-zulotik ikusi nuena! Joxe, eska zabaltzaf biekaz txalo joaz, pandangoa jotzen, bost nexka-mutilok, oju ta ifintziz dantzan puskatzen; Maibatista, ontziak garbituaz, dantzan ziardutenai begira parez leriu bearean...

¡Eup! egifiaz saltu nintzan. Zer da, Joxe, Gabon degula?

—Guk ere bere itxura eman nai ba egunari (edo gabari). Lapikada bat olio-aza jan degu, makalau egal zafi bano ere bai, ondoren beste gozagari pixkat ere izan degu; eta orain emen ixe umeok pixkat atsegindu naiez; olaxe ez dala ez luteke onek Gabon danik ere usteko-ta... Guk ere Gabon gere moduz.

—Ondo egifia—esan nion—. Guazen orain Don Antonio ofen zorionitasuna norafiokoa dan ikustera. Bilarlean Maibatista'k *buelta* jo dezala umeak dantzatu ditezen.

***

Aietan neukan gertu ifioiz Jeme'k mendirik-mendi izan duan *airoplana* ta irixiada belen Don Antonio'ren etxeko telaru ganean gifian. Tximimieren-mutufera uferatu gifian, baña an etzan ez abesotsik, ez dantzarik. Begaude sadurak kezuloan ditugula... ta lasterf jakin genduan angoberi. An zegoan Don Antonio karabiñero sarjento batek baño arpegi ilunagoaz, usku ta muskuekin zuan ifiork eta ezerk atsegindu. Emazteak, an zebilen piper miña baño arpegi miñegoaz, golan zana bean esanbezala, ontzi guztiak puskatu beaf ez. Umeak, ai zuanak ai zuan aldera, sukaldetik izkutatuak ziran gelenak ekaitza ofean zana igafi zuteneen. Andreak zerabilen jardunak esperfu zuenean, zubandila baño sataraño iagi zan Don Antonio ta «ez dezadala yero oik emen ixistik eztzun» esanaz joan zan oura, apaltzeko asti gabe. Emazteak etzetik txilioz esan zizkion: itz zatarak ez dira emen jartzekoak...

—Baña emen beti onela bizi ofeta-dira? —zion Joxe'k ikusten zuana sinistu ezinik.

—Onela Gabon gabean—erantzun nion—. Beste gauetan okefago noski.

—Goazen, goazen—esan zuan Joxe'k—emen aberats baño gurean beartsu obeto bizi gera. Goazen *pake santuan* beste pandango bat jotzera.

OLABURU

Promes bat

Mijoa eldeko basetxe batean abelgofietatik bikafiena makaldu zitzayetela ta, sendagilearl gaziigatu zioten, etofi zedila ainbat laisterren, luzaroan irauteko betarik etzietela artzen da.

Sendagilea gana jun zana itzuli zan bakarik, eta ezeko andreak negafari eman zion, sendabiderik etzekuskiako.

—¿Ez al dator, Joxe Maritxo, sendagilea?

—Etxean etzegola, esan didate, eta jakinaziko dietela etofitzen dan bezin laister.

Bitartean abelgofia gaizkiagotzen zijoan eta negaf eginda ezertxo etzan ixrixten, eskuaz igortzita ere ez. Igo zan lo gelara, nanbait negaf egiteko bekaf-unea nai izaten data. Beti artan ezin egon, jaso zituan begi malkotsuak eta an zegerkioo Alta Antonio doneeren irudia, baserifafei atsegin zaieten bezelanz, alatz eko mirarigafiak ustai antzeen inguruan zeuzkola. Jerusalen'dik ekafiako afosario luze-luzea ere bai zegon.

Begiak an lariseen gogoak eman dio *promes* bat egiteo. ¡Zertare etzan jariko bera abelgoriaren sendatseagafik! Promes egin nai zion eta senarari etofiazi ta esaten dio:—Nai al dek Alta Antonio mirari-gifiari promes bat egitea gure abelgoria sendatzearen?

—Bueno—erantzun zion eta emazteak, belaunikatuta, oneila dasayo iruditari: Alta San Antonio, gure abelgoria sendatzearen, promes egiten dizugu zure egun jaieen Sasiola'ra juango geralа oñez eta aiarka orteen indiar alesk jafita.

Senaf-emazteak gogo zutena etofi zan: abelgofiak onerafseari eman zion eta berealakotze bizen sendatu zan, sendagilearen bear ez lagunizik gabe.

—Agintzen efaza den baño esten ala betetzen, zion senafek Antonio doneeren egun jaya ufera zaneaa. Alaz ere emazteak gaizki eromango zuelako edo, ixilik egon zan, edo etzuen esan bereko etzuenik.

Promes eguna eldu zan. Biak jaiki ziran goizian goizik eta batera irten ziran etxetik.

Mala'ra (ordu laurdeneko bidea) etziran eldako emaztea espoka ta mihez azi zaneen. ¡Ai! bai mifi ematen dueia indiaf ale auek!

—Ez difiaukegu Sasiola'ra eldurik (ordurterdiko bidea) deuneko (oraingoz) oñeia azi baitzenan.

—Egon akiak, piskatxo baten, eserite abafkak obekiago jantsi ta arifiago ibili naizan.

«Entsus» basetxera baño aufera-goz edo lenagoz (beste ordu laurdeneko bidea) ekin dio beriz ere emazteak—¡Ene! jonek mifiak! ezingo nauk jun Sasiola'raño.

—Efaza den agintzea baño galiza betetzea, zion beriz ere senafek.

—Agindu ezpanuen abafka ofetan indiar alesk jartzerik!

—Promes egin baño len begira zan zer agintzen den.

—Entzun, gauz batek niaukak afiturik: indiar aleak baño puslo aundiagoak diozek onezkero nere ofetan eta ik ez dek ezpa txikienik ere, ifioiz baño arifiago uela uste diat: ¿ez al dek mifiik artzen?

—Ez nik.

—Zer ba, indiarik ez al dek ipiñi?

—Bai, jafi difunot baña... atso laipikuak egosiiakoak.

—Efaza dek, bai, esaten, baña gaiza egiten.

.....

ARNONDO

Mutrikan.

PERUTIK

¡AGUR!

Irakurleak: Gauf «ona ni emen» esatera natof.

Euskal-erifiik urufi, itxas-ostean, askofan samin-samintzen du biotz cuskeltzaleza ufungaltzak: mendiak, mendi laiz-ederak ufufi, sagasti-tzeko basafi txukunak ufufi, gure itxeloa, biuriena, baña maitagafiena, gure afkaitzak estindu, ta gure bilotzak sendotzen dizkigun itxasoa ufufi, afanzale kementsu-gogorak, basafitaf sendo-zintxoak.... ¡dana, dana ufufi! ¿Euskera beriz? .. Ortzeko izafak ere jemen besteak dira! — Orduan ¡ARGIA dan gozagafia! Bere lefoak tantoka-tantoka diloaz begietaz bilotzera, samifia gozatzen, malko-ituria legoftzen.—Ofegatik ARGIA maite det; ARGIA zabaldu nai det; ARGIA'ren alde alegifiak egin nai ditut. —Gaufik aufera, ba, noizean bein emengo befi izango dezue.

Euskeldunak: Euskal-erifiko izpefingiak asko dira; euskeldunena bat: ARGIA

ATODO

Lima'n (Perú) 1924—Azila—19'gn.

Aoko mifiik izan ez dezazun ofiz-agifiak antolatu, galduak atera ta befiak eraitsi jafitzeko

Karmelo Balda

sendagilea ta aftzlaria (dentista)

Euskeraz gafbi itz egiten du

BERGARA KALEA, 3, 1.º

DONOSTIA

Ala biafa

Badira tafteka tafteka jkirtenkeriak beren ezpafietatik zintzilika dauzkatenak.

Aundizki bat zan, aberats pofokatua bera, lufeko ainsegifez gozatzuta emen bizi nai zuana; eta berengo kezkak eta afa ixildu nairik, esaten zuan: «ala biafa ala biafa dalako, ni edo zerura joango naiz edo inpefiurez; zerura joan bafi bedet, gelditzekerik ez didate nori kalterik egingo; inpernurako baneiz befiz, egite onak ez didate onik ekafiko».

Ufse ofetan bizi zala, bere azken gofiza eldu zitzayon, eta sendagilearl laxterka deitzeko agindua eman zuan.

Sendagilea gizon ona zan eta gaxo zegoana ongi ezagutzen zuan; ikustera joan zan eta pafez-pafezka gaxoari esan ziyon:—«ene adizkide; nere biafik ez dezu; bada sendatu biafa bazera, osasuna izango dezu; ii biafa bazera beriz, ilko zera; beraz sendagile biafik ez dezu».—

—Alaxe da ta ez nitzan orain afie konturatu, gaxoak erantzun ziyon; eskefikasko adizkide, nere animaren sendagile izan zeralako; gogamen gezurtiak autsi dira, afgi ta garbi ikusten det. Datofela lenbailen, preile bat datofela, nere Jaungoikoarekiko kontuek garbitu biaf ditut ela.—

Ofelaxe, zer esaten duten ez dakitela, itz egiten dufenak asko dira; badirudi beren odimena, ezkef oñeko biotz-txikiarenen azkazalpian zapaldu-rik ondo gofdeta daukatela... ¡egundafio!...

BAT

Euskerazko idaztiak

Zabala - Arana Aberenak

Edesti Deuna (Hist. Sagrada)	1,50 laurfleko
Luziensia (Geografia)	1,00 —
Dancufitzia (Geometria)	1,20 —
Elitia (Gramatica)	2,00 —

Liburutegistan eskatu.

Josu'ren jayotza

Neguko gaberdian
judafen efian
poz-ifintze zoliak
esnatu du lufa.

Efkaben itxaroa
igarleen poza
gizonak goratzeko
beratuiko Jauna.

Onaren ondasuna!
Befi zibeskaitza!
atadi txiro baten
Belen'en jayo da.

Miren erdibituta
zaritu de goya
Gotzonak jetxi dira
etofi artzayak.

Izafari jafaika
lastotxuen gafiean
daufkite dizdizka.

BINGEN

Erabakia

Ordu bete afian gogotsu ari zan Miren bere idazmayan eserita egiteko egindu zioten itzaldia antolatzen. Bestian mayan inguraturta zeuzkan idazfiak azterluaz, bestean bere adimena neketuaz, ba zijoan bere buruan antolatzen zuan itzaldi gaya ingian ezefiaz, gerungo ta gogoisuago, gogotsuago ta erezago.

Bere lanean lotuago zegon garayan bata bestearen ondoren atrapalaka zetorfzkion gogalyai idazkortzaikin anizo ematen, saltu zitzayon ama, bera zegon tokira, ben-ben zenayola:

—Ez dakit zenbat aldiz dezaktzudan Miren, gauf bezelako egurseld edefa dagon egunetan etzaitezela geldifu zure logunakin ibilaldi bat egiteratzen ifien gabe.

—Eta zure esana beti egiten det ama—erantzun zion neskatxak idazkoitza eskuan zuala amari begira geldituta, apaliki—baña badakizu... Itzaldia egiteko eguna urbilduaz datofkit, eta...

—Itzaldiak egiteko eguna? ¿Ez al' dezu uste, ofetarako baimena emango dizudanik? Bein baño geyagotan esan dizut ezetz, eta jez!

Zutindu zan neskatxa ziaro nalgabetua, eta bere amagana urbilduaz, samuf otoi egin zion:

—¡Amatxo! ¿Zergatik galerazi nai dirazu jaungoikoak deitzen naben bidetik juatia?

—¡Eroa! ¡Ez eldazu paferik arazil... ¿Noiztik da Jaungoikoaren naya, emakumeak gizasemien eran itzaldiak egiten ekitea?

—¿Noiztik? Berak eskatzen duanetik.

—Eta... Jaungoikoak eskatzen dizu nai dezun ori?—isekaz galde zion orduan amak.

—Kristau bakoitza beldu bat, apostolu bat gera, ama; gure egimenak ikasbide ipiñiaz, eta gure almenak afiara lafiaz Golkoaren omen-aldez alegintzera bearfuak gaude beldurak (apostoluak). Ofetarako eskatzen didate emakumen bakaf baten itzaldi batekin geurekiko irakatsi on batzuk ematea. Eskatzen didatena egitea, al dez; ofetarako galtasun eta zaletasunak Jaungoikoak eman dizkidalako; eta neure bearfkunak betetzeak galerazten ez didatelako. Nik ofela egitea ez dezu Jaungoikoaren naya ikusten?

—Ez dakit. Dakidena da, etzaitzadala nai ikusi beste emakumeak ez bezela, gizasemien lanak egiten. Bide ofetatik ba'zoaz, laisterf zera gonak baño gelfzak egokiago zaizkitzun mafi-motzarda bat eginda.

Eta lo-gelako atea erakutsiaz, agintzale esan zion:

—Eztu itz bat ere geyago, Miren. Dagoana dagon bezela asmo ero oyekin utzi, eta jantzi zaite zeure lagunekin ibilaldia egitera juateko.

***

Laisterf zan Miren bere amaren agindua egifiaz, lagunen bila ibilaldia egiteko. Bazijoan kaliak-zaf, bere zaletasunak eta amak ipiniaz zizkan eragozpenak bere gogoan elkaf jotzean soñu zitzayon expaiak artuta, oldozkof, amaiko naiki berdifiesen menpean.

Bila zijoan lagunaren atadira eltzean, umetxo'ri ergel gaxo bat lepuan zeraman andre ezagun batekin afkitu zan. Bestetan oi zan bezela, eta igofita zeukanez ama gaxo afk artzen zuan poza bere ume efukafia laztantzen ziolako, poz au ematiaren, asi zan umea laztandu eta ifipafa zoragarriaren ordez inka ituna espafiean zeukan arpegixo zurbil artan muxu ematen.

Eskefonez biotza gafiezka zuala, urduri, begiak malkoz, ipifi zion andre gaxoak azke zeukan eskua Miren'i sorbaldan, urabat zesayola:

—Zuk ez dakizu Miren zenbat eta zein biotzetik eskaftzen dizudan, nere umetxo efukari onekin dagizuna. Bestetxe emakume gutiak efukia baño ere ifiofiez geyago begitzen diote, eta batek berak ez dit beraa laztandua poz ori eman. Zuk bakarik atsegin ori opa diazu.

Andre gaxuaren aitortze onek, Miren'en ezpai guziak ayenatu zifun. Lagunarengana juan beafean, biurtu zan etxera, eta gertatu zitzayona amari edesturik, bere erabakia azaldu zion:

—Ama: orantze igafi det ori guziko emakumiezian emakumlena nolaere, ba bestek ez bezela jakin izan det ama efukafi baten atsekabea igarizen eta beronen biotz naigabetua poztuzten; gugan berezikia dan sen biotzaf ofekin; goimaltasunak argiagotzen eta biziagotzen digun sen xamuf ofekin. Ez ba zan bildurik gonaren ordez gelfzak jantzi beafean izango naizenik ama; jaungoikoagatik dagidan guziak, jaungoikoarengo egingo nau; eta zenbat eta jaungoikoarengo naizen orduan ta beaf bezelakoago. Lengo asmoetan sendoago naiz. ¿Zure baimena?

Begiak malkoz zituia amak laztan du zuan esanaz:

—Erabakia daukat. Nere baimena dezu.

TENE

*AÑGIA'ra befiak bialtzean izena, abizena (apelidua) eta AÑGIA'n ipifi-zan egunekoa jafi beaf dira, **bestela ez dira azaldu.***

AMA-ALABAK

—Ama, beti onela izan beaf al det nik?

—Gaizkitxo ere bazaude ta...

—Bai, ez ondo ere; beti abafka zafa tatafez detela.

—Emakumeo, zedofek nai dezulako.

—Nik nai detalako?

—Bai, zuk zedofek nai dezulako: eta bestela, ainbeste neketazten bazaltutze abafka zafak, ibili zaite oin utzetan. Ofa gauza bat ona ta merkea.

—¡Baita zeia ere!... Besterik ezpa da ere, *prantxa* epufixo bat ikasi edo...

—¡Ai Jainko maitea! Gure etxean beaf dan *prantxa* ta geyago ere badakizu bai ondo.

—¿Nik jakin?

—Bai zuk. Atzo zuk erabili zenduen azpiko gona zuria, afiu det gauf eskuan, ipifi det lufean eta, zea mirifi zut-zutik geldifu da, kanpala dirudela. Afuerdiren bat almidoi izan beaf zuen berekin eta uste det globo bat egin zitekeela gona ofekin. ¿Eta ala ere uste dezu gure etxerako afia *prantxa* ez dakizula?

JOLASAK 4'en ofialdean.